կոպոսէ փլէպանուչ վերակեցու և հոգաբարձ քահանայ են.։ Նաև գրիցես տեղոյս իշխանացն որ և գլխաւոր իշխանացն որ աստ Պիրօվ յորջորջեն, և է ազնիւ անձ ի մէջ բնաւից... Թէպէտ տէր մինաս խնկանոսեանն ունի ընդ իս յոյժ սէր և ոչ կամի զելն իմ աստի, և ընդ նմա նաև իշխանք և ժողովուրդք տեղոյս...։ Նոյն պղնձեա տախտակի պատկերաց վասն որ գրեալ էի, գիտասցէ տէրդ իմ, որպէս որ ունիմք ի վանքն զոմանս փրվածու երկաթէ գրչով գրեալ և փորեալ, զանազան սրբոց պատկերս զորս ի Թորգօլայի մէջն անցուցեալ տպի մրով...։ Տեղս յոյժ աճալիցք են բնաւք ազգ և ազինք ի կողմանէ պատերազմին որ ընդ աքաղաղին, և զամենայն ինչք սէք և կարասիք կրեցին բնաւք ի հաստատ բերդօրայքն, միայն մերկք մնացեալք են բնաւքն։ (Հ. Մանուէլ Խուպեաբեան առ Մխ. Աբբայ, յամի 1734 մայիսի 26, ի պաշուաղովու գրեցեալ որ այժմ կոչեցաւ էլիսաւիէթափօլի)։

ԼԸ.

Աստ այլևայլ լուր բոթալից բազումք գոն մինչև ցայժմ, և ոչ մնաց մի տուն զորս ոչ փախուցանէին զկահս և զկարասիս իւրեանց, և միայն ես խելայեղս սրտապնդեալ միշտ հրամայէի տանն տէր ովանէսին ասելով, թէ ոչ կամիմ իջուցանել և ոչ մի կլայեկ տէրսեստանն ի տանէ իւրեանց, և նոքա հնազանդեալ խօսիցս ոչ կալան և ոչինչ, և այս եղև հիացումն և զարմացումն բազմաց, և բազումք սրտըջացեալք ափսոսան, թէ զի՞րդ մեք յիմարացեալք այսքան դրամք մսխելով առաքեցաք զմեր թանկ հագուստն, և զայլանս որ ոչ գիտեմք զստոյգն պատերազմի ի վերայ մեր։ Եւ մինչև ցայժմ ոչ մնաց ոք ոչ ի մէջ կոօֆից, ոչ ի մէջ նեմէչ կոչեցեալ ազնիւ անձանց որք ոչ մուծին զաղէկս, և զզգեստս իւրեանց ի ամրագոյն բերդօրայս, և խաժամուժք տեսանելով թէ իշխանք այսպէս առնել կամեցան, համարելով թէ ուրեմն գիտիցեն զբօղալից իմն լուր, և ինքեանք ևս սկսան կրել զախս իւրեանց ի բերդօրայս։ Եւ տեղիս սեռն տեսանելով զարարքս զայս յոյժ սրտմտեալ է, և ասեն թէ կամի արտաքս ելանել մին քանի բերդօրայ շրջագայելով, զի յորդորեսցէ մանաւանդ զգիւղացիս որպէս զի պակասելոյն նոցին, ոչ անկցի թանկութիւն ցորենոյ և գինւոյ և այլ ամենայն ինչ պտղոց, զի նոքա են աշխատաւորք, հնձօղք և կթօղք են.։ (Հ. Մանուէլ Խուպեաբեան առ Մխ. Աբբայ, յամին 1734 յուլիսի 5. ի պաշուաղով էլիսաբէթփ)։

ԼԹ.

Ի յունիսի 30 Քրիստոփօլօն ի կարգէն յիսուսեան առ Աստուած փոխեցաւ, և հայոց կուսանքն և աշխարհականք արք և կանայք զմեծ կոծ արարին, և լացին կականօք այնքան, մինչ զի դուռն եկեղեցւոյն փակեցեալ եղև, զի մի ձայնք նոցա ի յականջս այլազգեաց հասանիցին։ Եւ ցաւ սորա փոխարկեցեալ իցէ նոյնոյ կարգին։ (Հ. Պ[օղոս] Վ. առ Մ. Աբբայ, յամին 1734 յուլիսի 7. ի ստաւմպօլ)։

Խ.

Ցանցելում չաբաթօղ եպիսկոպոսն դրոշմն տուաւ լաթինացւոց երեխայից և հայոց, և ի պատճառս մերայնոց չատ դժուարութիւն կրեցի մինչև ուսուցի զոմանս իրս հարկաւորս...։ Ջերեվան առեալ են կարմիր գտակն և փախտան խանն։ Եւ եթէ միջնորդք ոչ կարիցեն զերկոսին թագաւորն հաշտեցուցանել, գիտասջիր, զի մեծագոյն արիւնահեղութիւն լինելոց է յերկուստ կողմանց. նաև ութնհազար զինուորօք էվճէնիօն գնալոց է իտալեայ, և բրինծ ալեքսանդր, նաև այլ ոմն իշխան ի յըռէնեօյ ընդդէմ ֆռանսիզին։ Մօսկօֆն և կարմիր գտակն յամենայնէ սրտէ կապակցեալք են ընդ կայսերն։ Մօսկօվի զօրքն ի լէհաստան կարի յոյժ նուաճեցուցեալ են զապստամբն լեհացւոց։ Մոսկոֆի ոչճինան զեպիսկոպոսունսն, նա և զմեծամեծսն հրաւիրեալ է ի թագաւորանիստ քաղաքն իւր ասելով, թէ գոն ոմանք իրք եկեղեցականք ուղղելիք, եկայք ուղղեսցուք զնոսա։ (Ե[ղիա] Վ. առ Մխ. Աբբայ, յամին 1735. [Պեչկրատ])։